

शेर्पा भाषा र नेपाली भाषाका व्याकरणिक कोटिहरूको तुलना

विष्णु शेर्पा

क्याम्पस क्रमाङ्क : ३७/२०७२/७३
त्रि. वि. दर्ता नं. : ९-२-४६७-१९६-२०११
परीक्षा रोलनं. : २१४००६३/२०७४/२०१८
शैक्षिक वर्ष : २०७२/२०७३

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय नेपाली भाषा शिक्षा
विभागअन्तर्गत स्नातकोत्तर तह द्वितीय वर्षको
नेपा.शि. (५९८) पाठ्यांशको
प्रयोजनार्थ प्रस्तुत

शोधपत्र

सुकुना बहुमुखी क्याम्पस
नेपाली शिक्षा विभाग
सुन्दरहरैँचा, मोरङ
वि.सं. २०७५/सन् २०१८

प्रतिबद्धता पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्कायअन्तर्गत नेपाली भाषा शिक्षा विभाग स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको ने.पा.शि. ५९८ पाठ्यांशको प्रयोजनार्थ प्रस्तुत *नेपाली भाषा र शेर्पा भाषाका व्याकरणिक कोटिहरूको तुलना* शीर्षकको शोधपत्र मौलिक रूपमा तयार पारेको छु। यसमा समाविष्ट गरिएको सामग्रीहरूलाई अन्य प्रयोजनका लागि कुनै पनि माध्यमहरूबाट प्रकाशन गर्ने कार्य गरेको छैन। यस शोधपत्रमा भएका कुनै पनि सामग्रीहरूलाई मैले अनैतिक रूपमा लिइएको छैन।

मिति: २०७५।०५।२२

विष्णु शेर्पा

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
सुकुना बहुमुखी क्याम्पस
इन्द्रपुर, मोरङ

☎ ०२१-५४५६९७
०२१-५४५७९७

निर्देशकको सिफारिस पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्कायअन्तर्गत नेपाली भाषा शिक्षा विभाग स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षमा नेपा.शि.५९८ पाठ्यांशको प्रयोजनको प्रस्तुत *नेपाली भाषा र शेर्पा भाषाका व्याकरणिक कोटिहरूको तुलना* शीर्षकको शोधपत्र शोधार्थी विष्णु शेर्पाले मेरो निर्देशनमा रही मिहिनेत र लगनशीलताका साथ तयार पार्नुभएकाले यस शोधपत्रप्रति म सन्तुष्ट छु। अतः यस शोधपत्रको मूल्याङ्कनका लागि विभाग समक्ष सिफारिस गर्दछु।

मिति : २०७५।०५।२२

उपप्रा. दीपकप्रसाद न्यौपाने
शोधनिर्देशक
नेपाली शिक्षा विभाग
सुकुना बहुमुखी क्याम्पस
सुन्दरहरैँचा, मोरङ

त्रिभुवन विश्वविद्यालयद्वारा सम्बन्धनप्राप्त

सुकुना बहुमुखी क्याम्पस SUKUNA MULTIPLE CAMPUS

(स्नातकोत्तर तह कार्यक्रम)

सुन्दरहरैँचा, मोरङ

SUNDARHARAINCHA, MORANG

स्था.: २०४८

(विश्वविद्यालय अनुदान आयोग बाट QAA प्राप्त)

☎ ०२१-५४५६१७

☎ ०२१-५४५७१७

फ्याक्स : ०२१-५४५७१७

सूचना बोर्ड सेवा १६१८०२५४५७१७

E-mail: sukunac@yahoo.com

Web site: www.sukuna.edu.np

मिति २०७५ / /

पत्र सङ्ख्या
चलानीनम्बर

विषय : स्वीकृति पत्र ।

त्रिवि शिक्षाशास्त्र सङ्काय, सुकुना बहुमुखी क्याम्पस सुन्दरहरैँचा, मोरङको नेपाली शिक्षा शिक्षण विभागअन्तर्गत स्नातकोत्तर तहका शोधकर्ता .....ले शोधपत्र लेखन (नेपा. शि. ५९८) को प्रयोजनका लागि तयार पारी प्रस्तुत गर्नुभएको .. .. शीर्षकको शोधपत्र नेपाली शिक्षा स्नातकोत्तर तहका लागि उपयुक्त देखिएकाले मूल्याङ्कन गरी स्वीकृत गरिएको छ ।

मूल्याङ्कन समिति

विभागीय प्रमुख : उपप्राध्यापक, मेघनारायण श्रेष्ठ, हस्ताक्षर .....

शोध निर्देशक : हस्ताक्षर .....

बाह्य परीक्षक : प्रा. डा. रामप्रसाद भट्टराई, हस्ताक्षर .....

बाह्य परीक्षण मिति (Viva Date) : इस्वी सन् .....अक्टोबर २०१८, वि. सं. मिति : २०७५ / /

कृतज्ञता

प्रस्तुत शोधपत्र ताप्लेजुङ जिल्ला आठराई त्रिवेणी गाउँपालिकाका शेर्पा भाषी वक्ताहरूमा नेपाली भाषाका वाक्यहरूलाई शेर्पा भाषामा अनुवाद गराइ शोधशीर्षक *नेपाली भाषा र शेर्पा भाषाका व्याकरणिक कोटिहरूको तुलनाको* अध्ययन गरेकी छु। प्रस्तुत शोधपत्र आदरणीय गुरु दीपकप्रसाद न्यौपानेको प्राज्ञिक निर्देशनमा मैले यस शोधपत्र तयार गरेकी हुँ।

प्रस्तुत शोधपत्र तयार गर्ने कार्यमा प्रारम्भदेखि अन्त्यसम्म नियमित सुपरीवेक्षणमा मार्गनिर्देश र अमूल्य सुझाव दिनुहुने शोध निर्देशक गुरु दीपकप्रसाद न्यौपाने तथा नेपाली विभागका विभागीय प्रमुख श्री मेघनारायण श्रेष्ठलाई हार्दिक कृतज्ञताज्ञापन गर्दछु। त्यसैगरी प्रशासनिक रूपमा सहयोग गर्नु हुने क्याम्पस प्रमुख प्रेमप्रसाद भट्टराई साथै यस विभागका सम्पूर्ण आदरणीय गुरुहरूप्रति हार्दिक कृतज्ञताज्ञापन गर्दछु। मलाई यो अध्ययनका लागि आवश्यक पर्ने सन्दर्भ सामग्रीहरू उपलब्ध गराई सहयोग गर्नुहुने सुकुना बहुमुखी क्याम्पस पुस्तकालय परिवार तथा शेर्पा भाषा सम्बन्धित शब्दकोशका साथै विभिन्न शेर्पा भाषाका पाठ्यपुस्तक उपलब्ध गराइ सहयोग गर्नुहुने आदरणीय मामा मिडमा शेर्पा (वदम्बा), जाडीमा शेर्पा (च्यावा) र नेपाल शेर्पा संघका केन्द्रीय सचिव किशोर शेर्पाहरूमा हार्दिक कृतज्ञताज्ञापन गर्दछु।

अध्ययनका क्रममा नेपाली भाषालाई शेर्पा भाषामा अनुवाद गर्ने क्रममा सहयोग गर्नुहुने आठराई त्रिवेणी गाउँपालिकाका सम्पूर्ण शेर्पा मातृभाषी वक्ताहरूप्रति हार्दिक धन्यावाद ज्ञापन गर्दछु। साथै अध्ययनका क्रममा अमूल्य सहयोग र सुझाव दिनुहुने मेरा बुबा मिडमा शेर्पा (डोम्बा) र आमा जीमा शेर्पा (पया) लगायत मेरा परिवारका सम्पूर्ण सदस्यहरू र सम्पूर्ण साथीहरूप्रति पनि आभार व्यक्त गर्दछु।

अन्त्यमा यस शोधपत्रलाई कम्प्युटर टाइपिङ गर्न सहयोग पुर्याउने आत्मीय साथी दीक्षा योडहाङ तथा सेटिङ तथा बेन्डिङमा सहयोग पुर्याउनुहुने सौजन्य डेस्कटप बिर्तामोडकी मैया बराललाई विशेष धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु।

मिति: २०७१।०५।२२

विष्णु शेर्पा

शोधसार

शोधशीर्षक : नेपाली र शेर्पा भाषाका व्याकरणिक कोटिहरूको तुलना

उद्देश्य : प्रस्तुत अध्ययन निम्नलिखित उद्देश्यमा केन्द्रित रहेको छ ।

(क) लिङ्ग, वचन, पुरूष, आदर, कारक, विभक्ति, काल, पक्ष, भाव र वाच्यका आधारमा नेपाली भाषा र शेर्पा भाषाको व्याकरणिक कोटिहरूका तुलना,

(ख) शेर्पा भाषा र नेपाली भाषाको व्याकरणिक कोटिहरूको समानता र असमानता पत्ता लगाउनु,

(ग) नेपाली भाषा र शेर्पा भाषाबीचको असमानताका कारणहरू पत्ता लगाउने,

शोधनिर्देशक : दीपकप्रसाद न्यौपाने

शोधार्थी : विष्णु शेर्पा

क्याम्पस : सुकुना बहुमुखी क्याम्पस

पृष्ठसङ्ख्या : ११+४८+७ = ६६

शैक्षिक वर्ष : २०७२/०७३

प्रस्तुत शीर्षक नेपाली भाषा र शेर्पा भाषाका व्याकरणिक कोटिहरूको तुलना ताप्लेजुङ जिल्लाको आठराई त्रिवेणी गाउँपालिकामा बसोबास गर्ने शेर्पा मातृभाषी वक्ताहरूलाई नमुनाका रूपमा छनोट गरिएको छ । नमुना छनौटमा नेपाली भाषाका वाक्यहरूलाई शेर्पा भाषामा अनुवाद गर्न लगाई अध्ययन गरिएको छ । यसअन्तर्गत मुख्य रूपमा लिङ्ग, वचन, आदर, कारक, विभक्ति, काल, पक्ष, भाव र वाच्यका तहमा दुई भाषाबीचको तुलना गरी अध्ययन गरिएको छ ।

यस अध्ययनको उद्देश्य शेर्पा भाषा र नेपाली भाषामा व्याकरणिक कोटिहरूको तुलना गरी दुई भाषाबीचमा भएका समानता र भिन्नतालाई अध्ययन गर्नुका साथै यसो हुनुका कारणहरू पत्ता लगाई निराकरणका उपायहरू अपनाउनुका साथै आवश्यक सुझाव प्रस्तुत गर्नु रहेको छ । यस अध्ययन जम्मा पाँच अध्यायमा आफ्नो पूर्ण स्वरूप प्राप्त गरेको छ । अध्याय एकमा पृष्ठभूमि, समस्या कथन, औचित्य, उद्देश्य, महत्त्व, क्षेत्र र सीमा प्रस्तुत गरिएको छ । अध्याय दुईमा सम्बन्धित साहित्यको पुनरवलोकन र अवधारणात्मक ढाँचा प्रस्तुत गरिएको छ । अध्याय तीनमा अध्ययनको ढाँचा, नमुना छनोट र जनसङ्ख्या सङ्कलन

साधनहरू, प्रक्रिया, तथ्याङ्कको व्याख्या र विश्लेषण प्रक्रिया प्रस्तुत गरिएको छ। अध्याय चारमा नतिजाको व्याख्या एवम् विश्लेषण गरिएको छ। यसमा *नेपाली भाषा र शेर्पा भाषाका व्याकरणिक कोटिहरूको तुलना* गरिएको छ। यो अध्याय शोधकार्यको मूल भाग हो।

अध्याय पाँच अध्ययनको निष्कर्ष, सुझावहरू नीतिगत तहका लागि सुझावको अध्ययन गरिएको छ। अन्त्यमा अनुसन्धानका लागि सुझावमा भावी शोध गर्नका लागि सम्भावित शोधशीर्षकहरू राखिएको छ। अन्त्यमा सन्दर्भ सामग्री सूची राखिएको छ।

विषयसूची

क्र.सं.	शीर्षक	पृष्ठ सङ्ख्या
	प्रतिबद्धता पत्र	क
	सिफारिस पत्र	ख
	स्वीकृति पत्र	ग
	कृतज्ञता ज्ञापन	घ
	शोधसार	ङ
	विषय सूची	छ
	तालिका सूची	ज
परिच्छेद एक : परिचय		१-५
१.१	पृष्ठभूमि	१
१.२	समस्याकथन	४
१.३	शोधको उद्देश्य	४
१.४	अध्ययनको महत्त्व	४
१.५	अध्ययनको परिसीमा	५
परिच्छेद दुई : सम्बन्धित साहित्यको पुनरवलोकन र अवधारणात्मक ढाँचा		६-१२
२.१	सैद्धान्तिक साहित्यको पुनरवलोकन	६
२.२	सम्बन्धित साहित्यको पुनरवलोकन	७
२.३	पुनरवलोकनको उपादेयता	१८
२.४	सैद्धान्तिक/अवधारणात्मक ढाँचा	११
परिच्छेद तीन : अध्ययनको विधि र प्रक्रिया		१३-१५
३.१	अध्ययनको ढाँचा र विधि	१३
३.२	जनसङ्ख्या, नमुना छनोट र नमुना रणनीति	१३
३.३	अध्ययनको क्षेत्र	१३
३.४	तथ्याङ्क सङ्कलनका साधन र तरिका	१४
३.५	तथ्याङ्क सङ्कलन प्रक्रिया	१४
३.६	तथ्याङ्कको व्याख्या र विश्लेषण प्रक्रिया	१५

परिच्छेद चार : नतिजाको व्याख्या एवम् विश्लेषण

१६-४४

४.१ लिङ्ग व्यवस्था	१६
४.१.१ नेपाली भाषाको लिङ्ग व्यवस्था	१७
४.१.२ नेपाली र शेर्पा भाषामा लिङ्ग व्यवस्थामा पाइने समानता र भिन्नता	१८
४.१.३ निष्कर्ष	१८
४.१.४ नेपाली र शेर्पा भाषाका नाम, विशेषण र क्रियाका आधारमा लिङ्ग व्यवस्था	१९
४.१.५ नेपाली र शेर्पा भाषामा लिङ्ग व्यवस्थामा पाइने समानता र भिन्नता	२१
४.१.६ निष्कर्ष	२१
४.२ नेपाली भाषामा वचन	२१
४.२.१ शेर्पा भाषामा वचन	२२
४.३ नेपाली भाषामा पुरुष	२३
४.३.१ प्रथम पुरुषका आधारमा	२४
४.३.२ द्वितीय पुरुषका आधारमा	२४
४.३.३ तृतीय पुरुषका आधारमा	२५
४.३.४ निष्कर्ष	२६
४.४ नेपाली भाषामा आदर	२६
४.४.१ नेपाली भाषा र शेर्पा भाषाका आदर	२६
४.४.२ निष्कर्ष	२८
४.५ काल	२८
४.५.१ नेपाली र शेर्पा भाषामा वर्तमान काल	२८
४.५.२ नेपाली र शेर्पा भाषा भविष्यत् काल	२९
४.५.३ भूतकाल	२९
४.५.४ निष्कर्ष	३०
४.६ नेपाली र शेर्पा भाषामा पक्ष	३०
४.६.१ सामान्य पक्ष	३१
४.६.२ निष्कर्ष	३३
४.६.३ अपूर्ण पक्ष	३३
४.६.४ निष्कर्ष	३५
४.६.५ पूर्ण पक्ष	३५

४.६.६ निष्कर्ष	३७
४.६.७ अज्ञात भूत	३८
४.६.८ अभ्यस्त भूत	३८
४.७ नेपाली भाषामा भाव	३९
४.७.१ सामान्यार्थ	३९
४.७.२ आज्ञार्थ	४०
४.७.३ इच्छार्थ	४०
४.७.४ सम्भावनार्थ	४१
४.८ नेपाली भाषामा कारक	४१
४.९ विभक्ति	४२
४.१० नेपाली भाषामा वाच्य	४२
४.१०.१ कर्तृवाच्य	४२
४.१०.२ कर्मवाच्य	४३
४.१०.३ भाववाच्य	४४
४.१०.४ निष्कर्ष	४४

परिच्छेद पाँच : निष्कर्ष र सुभाव

४५-४८

५.१ निष्कर्ष	४५
५.२ सुभावहरू	४६
५.२.१ नीतिगत तहका लागि सुभाव	४६
५.२.२ अभ्यास तहका लागि सुभाव	४७
५.२.३ अनुसन्धान तहका लागि सुभाव	४८
सन्दर्भ सूची	
अनुसूचीहरू	

तालिका सूची

तालिका नं. शीर्षक	पृष्ठ सङ्ख्या
१ : लिङ्ग विधान	१६
२ : अस्त्रीलिङ्ग र स्त्रीलिङ्ग	१७
३ : नामका आधारमा	१७
४ : विशेषणका आधारमा	१७
५ : क्रियाका आधारमा	१८
६ : नेपाली र शेर्पा भाषाका केही वाक्यहरूको तुलना	१८
७ : नामका आधारमा लिङ्गमा परिवर्तन	१९
८ : विशेषणका आधारमा लिङ्गमा परिवर्तन	१९
९ : क्रियापदका आधारमा लिङ्गमा परिवर्तन	२०
१० : नेपालीभाषा र शेर्पा भाषामा प्रत्यय जोडेर लिङ्ग परिवर्तन	२०
११ : नेपाली भाषामा वचन	२१
१२ : नामका आधारमा वचन	२२
१३ : सर्वनामका आधारमा	२२
१४ : विशेषणका आधारमा वचन	२३
१५ : क्रियापदका आधारमा वचन	२३
१६ : नेपाली भाषामा प्रथम पुरुष	२४
१७ : शेर्पा भाषामा प्रथम पुरुष	२४
१८ : नेपाली भाषामा द्वितीय पुरुष	२४
१९ : शेर्पा भाषामा द्वितीय पुरुष	२५
२० : नेपाली भाषामा तृतीय पुरुष	२५
२१ : शेर्पा भाषामा तृतीय पुरुष	२५
२२ : नेपाली र शेर्पा भाषामा निम्न आदर	२६
२३ : नेपाली र शेर्पा भाषामा सामान्य आदर	२६
२४ : नेपाली र शेर्पा भाषामा उच्च आदर	२७
२५ : नेपाली र शेर्पा भाषामा अति उच्च आदर	२७
२६ : नेपाली र शेर्पा भाषामा वर्तमान काल	२८

२७ : नेपाली र शेर्पा भाषामा भूतकाल	३०
२८ : नेपाली र शेर्पा भाषामा सामान्य वर्तमान काल	३१
२९ : नेपाली र शेर्पा भाषामा सामान्य भविष्यत्	३२
३० : सामान्य भूतकाल	३२
३१ : अपूर्ण वर्तमान	३४
३२ : अपूर्ण भूत	३५
३३ : पूर्ण वर्तमान	३६
३४ : पूर्ण भूत	३७
३५ : अज्ञात भूत	३८
३६ : अभ्यस्त भूत	३९
३७ : सामान्यार्थ	३९
३८ : आज्ञार्थ	४०
३९ : इच्छार्थ	४०
४० : सम्भावनार्थ	४१
४१ : कारक	४१
४२ : विभक्ति	४२
४३ : सकर्मक कर्तृवाच्य	४३
४४ : अकर्मक कर्तृवाच्य	४३